

Furs de 1528

VERSIÓ DE TREBALL a dia 28-6-2016
i per tant **susceptible de modificacions**, de la transcripció
dels Furs promulgats a les Corts de dit any

*****

Aquest document forma part del projecte general:

FURS DE VALÈNCIA (1238-1645)
Transcripció, traducció i estudi de tots els furs promulgats
per les Corts Valencianes al llarg de l'època foral

*****

GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE TRANSPARÈNCIA, RESPONSABILITAT SOCIAL,
PARTICIPACIÓ I COOPERACIÓ
(Direcció General de Responsabilitat Social i Foment de l'Autogovern)

UNIVERSITAT JAUME I
FACULTAT DE CIÈNCIES JURÍDIQUES I ECONÒMIQUES
(Àrea d'Història del Dret)

VALÈNCIA - CASTELLÓ

2016

CORTS DE 1528

De la oferta feta a la magestat per los tres braços

[1] Los tres braços de la cort de vostre regne de València, residints en les corts generals que per vostra magestat són stades convocades en la present vila de Monçó, regracien granment a vostra magestat la voluntat que té que la justícia de aquell regne sia redreçada, lo que és molt necessari e granment convé al bon estament, conservació e augment del dit regne. E vista e entesa la urgentíssima necessitat que vostra magestat té e les grandíssimes despeses que ha fetes e ha de fer per defensió de sos regnes, conservació de sa real persona, e entre los altres regnes lo realme de Nàpols, lo qual és stat unit e incorporat ab los regnes de la corona de Aragó.

Vista enaprés e ben entesa e considerada, la urgentíssima necessitat que vostra cesàrea e cathòlica magestat de present té, a causa dels desafius dels reys de França e Anglaterra, desafiant la real persona de vostra magestat y terres y regnes de aquella, e darrerament lo desafiou o letra de batalla, que per lo rey de França és stat presentat, a causa del qual vostra magestat no·s pot detenir e entendre en lo redreç de la justícia e en la conservació e bon estament del dit regne, lo que si lo temps ho comportava, som molt certs que vostra magestat no dexaria de fer-ho ab tot compliment, per lo que cumple al servey; **Error! Marcador no definido.** de nostre senyor Déu e al descàrrech de vostra real consciència, desijosos de servir a vostra magestat en tals e tant urgentíssimes necessitats, com a bons e fidelíssims vassalls de vostra magestat, e continuant lo que aquells e sos antecessors han acostumat de fer, per la innata fidelitat que tostemps han tengut a la real corona de Aragó, los dits tres braços, ço és, ecclesiàstich, militar e real del dit vostre regne de València, jatsia no sien tenguts a fer lo servey, do e subvenció davall scrits, e ab expressa salvetat que per la present oferta no puga ésser fet ne causat prejuhí algú a furs, privilegis, libertats, usos e bons costums de dit vostre regne, ni puixa ésser tret en sdevenidor, a ús e conseqüència, ans los dits furs e privilegis resten tostemps salvos e il·lesos, en aquesta manera e no en altra, offerim de bon grat a vostra magestat cent mília liures moneda reals de València, e deu mília per a pagar los salaris e despeses dels oficials treballants en la present cort, pagadores e exhigidores en e per la forma següent, és a saber, que per los dits tres braços e o per les persones en la present cort residents, representants aquella, sia feta electió de persones dels dits tres staments, les quals tinguen ple e bastant poder e special càrrech, ensemps ab los deputats del general, de veure e regonèxer los comptes del general, les entrades e exides e lo que resta per exhigir e cobrar dels deutes deguts al general de l'any cinchcents e deu ençà, e examinar los dits comptes, e feta relació de aquells del dit general, se prenga aquella quantitat que més promptament se porà traure, e més còmodament dels dits deutes promptament se porà exhigir e cobrar.

E lo que per dita via promptament no·s porà haver e cobrar, ab concòrdia dels dits staments se haja per via de carregament de censal, carregadors sobre los béns de la generalitat, a rahó de quinze mília per mil·ler, ab carta de gràcia fins en aquella summa

que a totes les persones dels dits staments semblarà se dega carregar per via de carregament de censal, haguda consideració al que còmodament se porà carregar. E tota la dita quantitat que del dit general se haurà, en continent sia pagada per via de tatcha entre tots los singulars dels dits staments repartida, servada tota egualtat entre aquells per aquella millor forma e manera que més còmodament pagar e exhigir se porà e als tatchadors serà ben vist, les quals persones que per los dits staments seran eletes per a examinar los comptes e entrada e exida del general, tinguen tot aquell poder que necessari sia, per a fer e exhigir totes les dites coses.

Plau a sa magestat. Figuerola vic. [E.117.1]

[2] Item, senyor, supliquen que dita tatcha sia feta per los oficials reals e per los tatchadors de tota la dita cort, ço és per les persones eletes per cascú dels dits staments e braços, les quals són les següents, ço és los oficials reals, elets e nomenats per sa magestat.

Per lo braç ecclesiàstich don Guillem Desprats. Per lo reverendíssimo archebisbe de València, micer Miquel de Miedes. Per lo reverendíssim bisbe de Tortosa, don Jaume d'Íxer, comanador de Museros, de l'orde de sent Jaume, don Jaume Exarch, don Hierònim d'Íxer, mossèn Thomàs Torcido, don Ferrando d'Íxer, don Hierònim Castellà, don Hierònim Pardo.

Per lo braç militar lo duch de Sogorb, lo duch de Gandia, lo almirant¹ d'Aragó, don Giner de Perellós, don Joan Fabra, Miquel Joan Cetina, Diego García de Baeça, don Ramón Ladró, fill de don Franger Ladró, don Jaume de Veziana, don Loís Mascó, don Francés Malferit, menor, mossèn Joan Francés Benavent, don Loís de Vilarasa, don Alonso Vilaragut, don Miquel de Monpalau, don Diego Joffre, don Loís Milà menor, don Pedro Milà, mossèn Hierònim d'Artès, don Loís Lançol.

E per lo braç real, ço és per la ciutat de València en Miquel Hierònim Berenguer, en Joan Hierònim Gil, en Berthomeu Martí, en Francés Conill, en Baltasar Granullés, micer Francés d'Artès, micer Dimas Aguilar, Thomàs D'Assió, en Miquel Hierònim Granullés, en Pere Benet Caposa.

E per les altres ciutats e viles reals, Pero Pérez de Oriola, Martí Ferràndiz Demesa, Loís Garcia, Pero Pérez de Ontinyent, Joan Valero, Miquel Falcona, Guillem Fabregat, Loís Cantó, Sebastià Bonet e Miquel Garçón.

Vic. [E.117.2]

[3] Los quals tatchadors hajen poder de tatchar, e fer la dita tatcha per mans, e per aquella via, forma e manera, que als dits tatchadors millor apareixerà.

Plau a sa magestat. Figuerola vic. [E.117.3]

[4] Item, senyor, que dels primers diners que de la tatcha procehiran, sien primer pagades les dites deu mília liures.

Plau a sa magestat.

---

¹ *almirant*, forma acastellanada per «almirall».

Figuerola vic. [E.117.4]

[5] Item, senyor, que ningú dels oficials de la present cort, ço és tractadors, examinadors de greuges, tatchadors, clavaris e comptadors, encara que tinga dos officis, no puixa haver més de hun salari.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.5]

[6] Item, senyor, los dits tres braços fan clavaris e rebedors, qui tinguen e reben e conserven les pecúnies de la tatcha e distribuesquen aquelles, als quals vosta magestat e tota la cort dóna tot son poder, loch e veus, los quals són los següents, ço és: [E.117.6]

[7] Per la sglésia don Hierònim Ribelles, don Àngel Monpalau, e per lo braç militar Hierònim Artès, don Rodrigo Monyoç, Eximèn Pérez Pertusa, don Galceran Carroç.

E per lo braç real, ço és per la ciutat de València, en Miquel Hierònim Berenguer e Baltasar Granullés, micer Francés d'Artès, micer Dimas de Aguilar, en Thomàs D'Assió. E rebedor lo dit Miquel Hierònim Berenguer.

E per les ciutats e viles reals, en Francés Abril, notari, en Damià Monserrat, en Francés Cabrera, notari, en Bernat Balaguer, en Gaspar Antolí. E rebedor lo dit Damià Monserrat.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.7]

[8] Item, per los dits tatchadors e clavaris, cascú per a fer, exercir e executar son offici, poder sufficient per vós, senyor, per acte de la present cort, e provehir que sien fetes execucions contra los recusants e no volents pagar, e a lur offici obtemperar, enaxí que lo que per aquells serà provehit e manat, sia executat per qualsevol porter e porters e commissaris. E si menester serà, haver e obtenir auxili del portantveus de governador del regne de València e loctinent general de aquell e de altres qualsevol oficials del dit regne, als quals no puxa ésser contradit, sots grans penes.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.8]

[9] Item, senyor, que los dits clavaris sien tenguts donar e retre compte del que rebran e pagaran als oydors de comptes elets per los tres braços, los quals tinguen poder de exhigir los dits comptes e absolre y diffinir aquells, los quals són los següents per vostra magestat nomenats en tatchadors, ço és per lo braç ecclesiàstich, mossèn Antoni Aparici, mossèn Francés Pérez.

E per lo braç militar lo senyor de Cortes, don Francés Malferit, major, don Loís Mascó, mossèn Antoni Enguerra. E per lo braç real, per la ciutat de València, en Nofre

Çapena, micer Eximeno Ros, Gaspar Eximeno, Nicolau Benet d'Alpont, en Guillem March, micer Dimas Aguilar, en Rodrigo de Lucerga.

E per les altres ciutats e viles reals, en Francés Mascarell, en Loís Joan de Alçamora, en Jaume Loret, Andreu Servent, en Pere Cherta, en Loís Carles, en Antoni Arnaut.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.9]

[10] Item, senyor, que los dits tatchadors, clavaris e comptadors, tinguen poder de substituir en loch seu los que seran del matex stament e condició. E los nomenats per vostra magestat, puixen surrogar o substituhir en loch seu, los quals substituhits e surrogats tinguen lo mateix poder que tenien sos principals.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.10]

[11] Item, senyor, que la quantitat que serà carregada a censal, sobre lo dret de la generalitat, sia repartida entre los treballants per los staments en la present cort.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.11]

[12] Item, senyor, considerada la grandíssima destrucció del regne, y la gran pobrea dels habitants en lo dit regna, a causa de les revolucions passades e de les tatches e composicions subseguides per rahó de les dites revolucions, vostra magestat haja per bé que la quantitat que s'haurà de pagar per tatcha, se haja de pagar per aquell temps que còmodament se puga sostenir, lo qual temps per lo menys sien sis anys.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.12]

[13] Item, la terça part de les dites cent mília liures, haja de servir e ésser convertida en satisfere als agreujats de la present cort. E si la tercera part del dit donatiu no bastava a satisfere a tots los agreujats, per vostra magestat o sos oficials los sia salvat dret per a demanar lo que restarà en les primeres corts.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.13]

[14] Item, senyor, la dita oferta fan en esta forma, ço és que totes les coses e sengles de aquelles, en aquella contengudes, sien inviolablement observades a la letra, e sens subintel·lecte algú, mas planament segons sa enteniment e és contengut en aquella sens interpretació ni glosa alguna. E si interpretació alguna de paraula se havia a fer, la hajan a fer dos per vostra magestat elegidors e dos ecclesiàstichs, dos militars e dos de

les ciutats e viles reals, puix sien de les persones del dit poder elegidors per dits braços, e no podent-se avenir, sien elegits per aquelles per sort.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.14]

[15] Item, senyor, que en cars que·s carregàs quantitat alguna sobre los drets del general, sia donat per vostra magestat e la cort ple e bastant poder a dits deputats de fer dits carregaments, ab totes coses incidents e dependents e annexes e connexes a aquelles, e qualsevol cosa tocants, axí com ab lo present acte de cort los dóna.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.15]

[16] Item, senyor, perquè lo dit servey fet a vostra magestat, ab més promptitut se puixa efectuar, lo qual no·s pot efectuar sinó vistes primerament les facultats e forces de la generalitat del dit regne, e per ço sia necessari que la dita examinació sia feta en la ciutat de València. Per ço, supliquen per vostra magestat sien porrogades les presents corts per a la vostra ciutat de València; la qual oferta supliquen los dits braços per vostra magestat sia admesa ab los sobredits capítols, confiant que vostra magestat no dexarà de provehir en lo redreç de la justícia de aquell regne durant la absència de sa real magestat.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.16]

[17] Et etiam supliquen que la present oferta e totes e sengles cartes e provisions fahents per la dita oferta e per tota la dita cort e per cascú dels dits braços, ecclesiàstich, militar e de les ciutats e viles reals e singulars de aquelles, sien liurades, autèntiques, sagellades e plumbades, franques de dret de sagell e de tot altre dret e despesa.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.17]

[18] Item, que sia feta abolicció general, si e segons en semblants offertes és acostumat.

Plau a sa magestat.

Figuerola vic. [E.117.18]

[19] La cesàrea cathòlica y real magestat, acceptant la present oferta e coses en aquella contengudes, regracia molt aquella a la dita cort, e vol e declara de voluntat de la dita cort e dels tres braços de aquella, que per fer los actes que de present se fan e són stats fets, no·s puixa dir la present cort ésser-hi finida ni finada com aquella vulla la dita cesàrea cathòlica y real magestat reste, estiga en sa força e valor e respecte del regne de

València, e que sia continuada fins que los carregaments de censals sien fets sobre lo dit general, o fins que la tatcha que s'ha de fer per tot lo regne sia ab effecte feta e executada, exhigida e pagada, e assigna per a continuar la dita cort per a la ciutat de València, lo primer dia del mes de setembre propvinent, e de allí avant consecutivament per sos dies, fins les coses de la present oferta sien ab tot effecte complides.

Figuerola vic. [E.117.19]

Lo poder donat per sa magestat al dit il·lustríssim duch don Ferrando d'Aragó

[20] La cesàrea, cathòlica y real magestat de l'emperador y rey, nostre senyor, de voluntat y consentiment dels tres staments de la present cort representants los regnícols y habitants del regne de València, per lo present acte de cort da y conferece a l'il·lustríssimo duque don Fernando de Aragón, su primo habilitado por su magestad, y la presente corte del dicho reyno de Valencia, per a proseguir, tractar y concluyr la presente corte del dicho reyno de Valencia, y actos de aquella, todo aquel poder y facultat que sea necessario y cumpla para la prosecución de todo lo susodicho, assí como si por su magestad fuessen las dichas cortes proseguidas, tractadas y concluydas, y como si su magestad fuesse presente, según por los dichos stamentos del dicho reyno por sus supplicaciones ha seydo demandado y supplicado, poniendo en ello su autoridad y decreto; y su magestad porroga la presente corte del dicho reyno de Valencia, para el primero día del mes de setiembre primero viniente en la dicha ciudad de Valencia. [E.118.1]

Comença dit il·lustríssim duch a proseguir dites coses

[21] In Dei nomine. Amen. Pateat universis et sit notum, quod anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo vicesimo octavo, die vero intitulato tricesimo et ultimo augusti, illustrissimus dux Ferdinandus de Aragonia, locumtenens generalis pro cesareis catholicis et regiis magestatibus in praesenti Valentiae regno ad has curias continuandas, proseguendas et finiendas per suam eandem magestatem cesaream, et brachia hius praefati regni Valentiae habilitatus praefatum exercendo posse ac curias in villa Montissoni per suam praefatam magestatem convocatas regnicolis huius regni Valentie inceptas; quaequidem curiae ad diem primum septembris tunc proxime venturum per suam eandem magestatem in praesenti Valentiae civitate, de voluntate omnium stamentorum porrogatae fuerunt. [E.119.1]

Porrogació de dites Corts

[22] Lo excel·lent senyor duch don Ferrando d'Aragó proveheix e declara la deliberació feta per los síndichs de la ciutat de València, juntament ab alguns síndichs de les viles del regne, a saber és de les viles de Líria, de Xexona, de Vilajoyosa e de Castellfabib, que la present cort se puixa prorogar per al quart dia de abril primer vinent, fins a mijra nit, puix lo servey de sa magestat no és estat encara effectuat, e és valedora, no obstant la contradicció dels altres actes. E que lo poder per aquelles presentat a sa

magestat en prejuhí de sa magestat y dels altres a qui és adquirit dret, no pot ésser alterat «ex provisione facta per suam excellentiam».

Ludovicus Domínguez, pro protonotario. [E.120.1]

Supplicació feta a sa excelència per los braços y estaments sobre la guarda del present regne y de altres moltes coses

[23] [E.121.1] Los braços y staments del present regne, considerants los dans e oppressions que los moros de Àfrica, enemichs de nostra sancta fe cathòlica, ab lurs armades han fet e de cascun dia fan en lo present regne, e en la mar e costa de aquella, captivant chrestians, destruhint e robant alguns lochs del dit regne, e impedit que les vitualles, robes e mercaderies que vénen a la present ciutat e regne no arriben a aquell, prenent en les mars e costa naus, navilis e altres vexells portants mercaderies al present regne, de hon la dita ciutat e regne, axí en general com en particular, ne ha rebut e reb grandíssims danys e la negociació e comerci de la mercaderia, e a esta causa los drets, axí de sa magestat com de la ciutat e general ne reben gran dan e disminució.

E ultra los dits dans que han fet e fan ara, a causa de la nova conversió dels moros del dit regne, que per manament de sa magestat són estats batejats, s'enporten ab dites armades los nou convertits a nostra sancta fe, renegant aquella, lo que redunda en gran dany e destructió del dit regne, per evitar los quals danys, oppressions e destructió del dit regne par als dits braços o staments, provehir a tots los mals e danys damunt dits que los moros de allende han acostumat fer e fan en dit regne.

E perquè lo temps de la cort és tan breu que no-s poria bonament dita guarda provehir e concertar, és per ço la deliberació e parer dels dits tres braços y staments que sia donat ple e bastant poder ab acte de la present cort, a tots los tatchadors de tots los tres braços y staments, jurats, racional, advocats, síndich de la ciutat de València, per a que tots concordantment, e no contradient-hi ningú, hajen de fer e facen la electió fahedora dels capitans y en les altres coses de les tres parts, les dos ensemps ab los diputats de la generalitat, puixen fer un tal guarda que sia condecet per a guardar dit regne e costa de aquell, dels mals e dans damunt dits, la despesa de la qual sia pagada dels béns de la generalitat, que còmodament se poran traure dels béns que huy extèn, axí en pecúnia contant com en deutes. E si aquells no bastaran per a fer e conservar dita guarda, tots los sobredits concordantment, o de les tres parts les dos, tinguen ple e bastant poder per a posar dret o drets de generalitat, sobre les robes e mercaderies que·ls semblarà e ben vist los serà. E quant a la imposició dels drets y del poder que tinguen los tatchadors, lo braç ecclesiástich, ab acte per aquell fet a vint y hu del mes de abril propassat, e per sa excel·lència decretat, ha designat e exprimit les robes e mercaderies sobre les quals lo dit dret se ha de imposar, iuxta lo qual presta son consentiment.

Açò entès e declarat que si moria algú o alguns dels tatchadors dels dits braços y staments, sia feta electió de altre o altres, servada en la electió de aquell per tots los tatchadors, e a cascú en son stament, la forma que s'acostuma de servir en la electió de obrer, la qual guarda e drets imposadors, en son cas, per a fer e conservar aquella, no puixen durar ni duren, sinó tantum fins a les primeres corts convocades e closes, a les quals lo dit regne serà convocat, e essent feta dita convocació de corts, e closes aquelles, ipso facto la dita guarda e drets imposats per rahó de aquella espiren e cessen, sens altra nova provisió, si ja ans de convocació de les primeres corts no cessaven les causes per

les quals dita guarda se imposàs. En tal cas sia remés als sobredits y a l'àrbitre de aquells, que la puixen levar e fer cessar la execució de dits drets; donant poder de fer dita electió de capità, concordantment et nemine discrepante, puix aquell sia natural del dit regne.

Supliquen per tal los dits staments o braç o braços, ab acte de la present cort atorgat, tot lo que damunt és dit e supplicat, interposant-hi sa auctoritat y decret en nom de sa magestat. E més, los dits tres braços o staments, que haguda relació de les persones eletes per los dits tres braços y staments, per a examinar les facultats del general, són de parer que a sa magestat sien liurades dels béns de la generalidad, de una part vint mília liures, és a saber, que per los dits deputats sien liurades a sa magestat o a son thesorier general, o al procurador, o al tenint poder de aquell, en esta forma, ço és que per aquells dits deputats sia feta cessió per restitució a sa magestat de les quatorze mília set-centes liures, que per sa magestat foren consignades als dits deputats, e a aquells en nom de la generalitat, per pagar al dit general les dites quantitats que en lo temps de la revolució del present regne foren prestades a la règia cort.

E la restant quantitat a compliment de les dites vint mília liures, sia liurada e pagada per los dits deputats en pecúnia comptant, que promptament se poran exhigir, e de altra part sien carregades trenta mília liures de ànnua pensió en censal o censals, carregadors sobre los drets de la generalitat, a les persones contengudes e nomenades en lo capítol de la oferta feta a sa magestat, ab carta de gràcia segons és acostumat, les quals dites quantitats en universo prenen summa de cinquanta mília liures, les quals succehesquen en paga rata e solució del servey offert a sa magestat en la vila de Monçó. E perquè ab tot effecte lo servey de sa magestat puxa ésser effectuat, supliquen los dits tres staments o braços de la present cort, sia provehit e manat als deputats, que paguen les dites vint mília liures en la forma en la present supplicació contenguda e que carreguen les dites trenta mília liures a censal, e si e segons en la present supplicació és contengut. E que aquelles sien liurades al dit tresorer general de sa magestat, mossèn Loís Sánchez, o al procurador o tenints poder de aquell.

Et licet et cetera.

Altissimus. et cetera.

Resposta feta per sa excelència a la desús dita supplicació

[24] Acceptant en nom de sa magestat, sa excel·lència la present supplicació e coses contengudes en aquella, com de fidelíssims vassalls de sa magestat dels quals tostemps ha esperat que en tot lo que toca al servey de sa magestat per sa innata fidelitat no faltarien. Mana, per ço, ésser posada e insertada en procés, e per execució de aquella, ésser injungit als deputats de la generalitat que per lo que toca al servey de sa magestat promptament effectuen lo contengut en la present supplicació e acte de cort en lo qual a major cautela interposa la auctoritat y decret reals. [E.122.1]

[25] Successive, vero, per suam eandem excellentiam fuit facta provisio et suspensio sequens, quam mihi dicto Ludovico Domingues, vive vocis oraculo publicare iussit, cuiusquidem tenor sequitur sub hiis verbis:

Perquè sa excel·lència vol y entèn fer tot lo que bonament pot provehir, en utilitat dels regnícols del present regne e repós dels habitants en aquell, diu que li plau que sia sobreseyt fins les primeres corts, en qualsevol procés que s'haja de fer o sia fins a huy principiāt, si algun principiāt serà, per qualsevol crims contra los novament convertits, sobre los crims e delictes de la serra de Spadan; **Error! Marcador no definido.** e de Bèrnia; **Error! Marcador no definido.**, y encara per no haver obeït los manaments de sa magestat dins los temps per aquell ordenats prenguessen lo sant baptisme o hisquessen fora lo regne, axí en respecte de les penes corporals com pecuniàries, exceptats los de la vall de Cortes, puix los qui pretenen que sa magestat o la règia cort de aquella los és obligat per haver fet convertir los moros a la nostra sancta fe cathòlica, o haver-los dit que ixquessen del dit regne o alias sobredites causes puixen fer a ses magestats, fins a les primeres corts.

E lo qui no volrà usar del present acte e dilació de temps, per a fer dites demandes, e sa magestat resten en ses drets. E axí matex aquells que volran fer dites demandes en los seus, no obstant lo present acte. [E.122.2]

[26] Més avant sa excel·lència, ab lo present acte de cort, remet qualsevol delictes per qualsevol persones comesos, en los quals no y ha instància de part, exceptats emperò los crims e delictes en altres corts acostumats, exceptar los quals sien exceptats en lo present acte. [E.122.3]

Que lo braç militar puga tenir porter ab maça de argent

[27] Antigament, lo strenu braç y stament militar tenia son porter ab maça de argent, la qual per algunes necessitats fonch desfeta, e convinga al dit stament militar per la dignitat y auctoritat de aquell tenir son porter ab ses insígnies, com antigament, segons dit és, tenia.

Per ço, lo dit strenu braç y stament militar e lo síndich de aquell, sia mercè de vostra excelència provehir y manar que lo dit stament militar puixa tenir y tinga son porter, segons antigament tenia, lo qual porter puixa anar en embaxades, missatgeries y altres actes del dit stament militar.

Et licet etc.

Altissimus etc.

Placet suae excellentie quod fiat prout supplicatur.

Ludovicus Domingues. [9.28.13]

Que sien servats los furs que disponen que no· haja sinó dos alguazirs reals y que no puguen levar armes sinó en los casos per fur permesos

[28] Una de les coses entre les altres que mouen la magestat real celebrar corts als seus regnes és per provehir a la observança dels furs del regne, e provehir que tots abusos contra furs sien toltos e levats. E quant alguna cosa pendent la cort se fa contra fur, deu ésser primer tolt e levada e provehir en lo contrafur, parlant tostemps ab aquell

acatament que·s deu; e per quant pendent la present cort no·s serve lo que per furs del regne és disposat, circa lo offici dels alguatzirs reals, per fur de l'alt rey En Martí, ab lo qual és ordenat e provehit que no·y puixa haver més de dos alguazirs, e que aquells no puixen pendre e levar armes algunes a persones algunes, si donchs no se sdevendran en brega o en aplech fet aparellat a brega, y en lo dit cars són tenguts trametre les armes al justícia de la ciutat de València o de la villa o loch del regne, de hon seran levades.

Per tal, los estaments e braços del present regne, vehent que de present, durant la cort van per la terra molts alguazirs ab bastons e leven armes, perquè sia tolta e levada tota causa o ocasió que la cort no prenga deguda conclusió, a causa de no ésser provehit en lo prejuhí fet als dits staments, parlant tostemps ab degut acatament e deguda reverència, supliquen a vostra excel·lència sia de vostra mercè provehir e manar no·y puixen regir sinó dos alguazirs, e aquells no puixen pendre les armes sinó en lo cars en lo dit fur ordenat; e qui ninguns altres alguazirs no puixen portar bastons de alguazirs reals, perquè als dits furs, pendent la cort, no puixa ésser derogat.

Et licet et cetera.

Altissimus et cetera.

Mana sa excel·lència que los furs sien observats, levats tots abusos.

Ludovicus Domingues. [3.5.118]

Del arrendament del general de la sal de la Mata y del cap de Servera al noble batle general

[29] Los tres braços representants la present cort, són contents que per los deputats del present regne sia arrendat lo dret del general de la sal de La Mata y del cap de Cervera al noble batle general don Loís Carroç, per aquell preu que fonch arrendat al noble don Ferrando de Torres, quondam, batle general, y en aquella forma que li fonch arrendat ab acte de cort, e per lo preu en lo dit acte de cort e arrendament contengut; e que lo dit arrendament dure fins a les primeres corts closes e finides, et cetera, licet, et cetera.

Altissimus, et cetera.

Plau a sa excel·lència.

Ludovicus Domínguez. [E.77.45]

Que los establiments, ordinacions e pragmàtica disponents que senyors de molins arrendados e moliner no puixen prestar flaquers, e de altres coses moltes entre moliners e flaquers sien fets furs

[30] Per lo alt rey en Pere primer, per provehir als fraus que·s feyen entre los senyors de molins y arrendadors, flaquers e fariners fonch fet fur que dits senyors o arrendadors no poguessen donar ni prestar o fer algun do o servey a flaquers y fariners per si o per interposada persona, sots pena de cent morabatins e de privació dels officis als dits flaquers.

E vent-se, per discurs de temps, que feyen alguns fraus a dit fur e dans al dret de l'amodi per los tunch jurats, racional y síndich ab poder bastant del general consell de la

present ciutat a cinch del mes de març de l'any mil quatre-cents noranta-nou, foren fetes certes ordinacions, stabliments e crida provehins als abusos que-s feyen, no sols en frau e contravenció del dit fur e del bon regiment y conservació de la cosa pública, mas encara perquè-s feyen molts tractes usuraris *et in fraudem usurarum*, los quals stabliments e ordinacions a supplicació dels dits jurats, racional e síndich a vint-y-huyt del mes de abril del dit any noranta-y-nou, per lo cathòlich e de immortal memòria rey don Ferrando, avi e antecessor de la cesàrea magestat, foren confirmats y autorizats e de totes les dites coses feta pramàtica, la qual fonch publicada per los lochs acostumats de la present ciutat ab veu de pública crida.

E aquella no obstant, crexent la malícia de les gents, s'és vist moltes voltes que algunes persones poch tements nostre senyor Déu y les penes en dita pragmàtica contengudes ab vies exquisides y secretes, han trobat camins per a donar y fer dits préstechs y quitacions, confiant que ab la dificultat de la prova se poria donar sens pena alguna, axí com ab tota veritat se dóna e per ésser lo interès de molts e la prova difícil com se faça cautelosament y amagada, resten sens punició y càstich algú.

Com sia gran interès de la república y del bon govern y regiment de aquella que tan justa e honesta pramàtica feta per tant cathòlich príncep, rey y senyor, que ha sguart a escusar dols y fraus als susdits camins y vies de perdició de llurs ànimes y a útil y profit del dret de l'almudí, sia observada inviolablement y sia dada forma talq ue aquella en los contravenint puixa ésser executada e no reste ley inútil e inexecutable; suppliquen per ço los dits tres estaments y braços de la present cort, sia mercè de vostra excelència provehir e atorgar que dits establiments, ordinacions e pramàtica, segons lo tenor de aquells *in omnibus et per omnia* sien fets furs e haguts per fur.

E noresmenys provehir que de ací avant moliners e senyors de molins o arrendadors de molins per si ni per interposada persona o persones no puixen per via directa o indirecta haver ni donar fadiga de forns, cases, taules o lochs per a vendre, per a logar o fer logar forns, cases, taules o lochs a flaquer algú, o per obs de aquell a qualsevol altra persona, axí los que són en lo mercat de la present ciutat com fora de aquell, ab condició que haja de moldre e/o donar la moltura a cert molí, ni menys los dits senyors de molins, arrendadors o moliners o altra persona per aquells no puixa prestar a flaquer o a altre qualsevol persona perquè molga ab aquell, ni fiar o prestar forment, o donar-lo-y a menys for del qual donarà o vendrà als casolans; e si contra les dites coses o qualsevol de auelles serà fet, sia hagut per quitació, e axí en lo dit cas lo moliner senyor de molí o arrendador e la persona interposada com lo flaquer, sien encorreguts en la pena o penes en dita pramàtica imposades e aquella sia irremissiblement executada.

E encara sia de sa mercè provehir, ordenar e manar que si fadigues algunes seran fins assí hagudes, dades o promeses, o loguers fets o promesos, axí de forns com de cases, taules o lochs, axí com en lo mercat com fora de aquell, dins la present ciutat o contribució de aquella, construhits o construhides ab la dita condició e promissió de molre, o dar moltura a cert molí, que sien nul·les e de ningun effecte; e que la tal condició no puxa obligar al tal flaquer e casolà, ans estiga en sa llibertat dem olre ab qui volrà, com si la tal condició o promissió apposada ni feta fos.

E que en los contravenints y fahents puxa ésser procehit a instància de qualsevol senyor de molí, moliner o arrendador, o del síndich del dit ofici de moliners, y que per ésser coses ocultes y que-s fan amagadament y secreta basten per prova presumpcions

o indicis tals quals en casos occults e de difícil prova per furs, privilegis o rahó natural escrita les presumpcions o indicis són haguts per prova sufficient e bastant.

Et licet etc.

Altissimus etc.

Placet sue excellentie fieri uti supplicatur.

Ludovicus Domingues. [9.23.8]

Supplicació dels síndichs dels tres braços, que sien publicades les supplicacions, actes de cort y furs infra següents:

[31] Postmodum vero, die intitulato octavo mensis maii, anno a Nativitate Domini M.D.XXIX, in predicto monasterio predicatorum, et in loco ubi solium erat preparatum, ac sua excellentia in sua sella sedebat, stantibus ab una parte officialibus regiis, videlicet spectabili Eximeno Perez de Figuerola, vicecancellario, Hieronymo de Cabanyelles, gerenti vices generalis gubernatoris huius regni, Ioanne Scriva de Romani, magistro rationale regie curie, nobili Ludovico Carroç de Vilaragut, baiulo generali et Michaele Sanchiz Dalmau, locumtenente generalis thesaurarii, sedentibusque in scamnis coram solio positis ecclesiasticis personis, scilicet Michaele de Miedes, officiali pro archiepiscopo Valentie, nobili fratre Angelo de Monpalau pro magistro Muntésie, Andrea Castelló, canonico valentino, pro abbate Vallisdigne, fratre Ferrando Bastida, pro populeto sive Poblet, et Francisco Pérez, pro abbate de Benifaça, nobile Ferdinando Dixer, pro ordine divi Iacobi, et abbate sancti Bernardi et priore Valle de Crist, Ludovico Boyll, pro generali mercedis, et Hieronymo Pardo pro Calatrava. Et de brachio militari quoque sedebant in scamnis, illustri Ioanne de Borja, duce Gandie, spectabili Guillermo Corella, comite de Cocentayna, egregio Alfonso de Cardona, admirato Aragonum, spectabile Petro Ladro, vicecomite de Chelva, spectabili Petro Maça de Luçana Carroç et de Arborea, dominis Roderico de Borja, Ioanne de Vallterra, Ioanne de Ribelles, Ludovico Ladro, Francisco de Castellvi, Christoforo del Mila, Ioanne de Calatayut, Serafin de Ribelles, Iacobo Dixer, minore, Francisco Malferit, et pluribus aliis in multitudine copiosa. Et de brachio regali quoque sedebant in scamnis, ab alia parte, magnifico Michaele Hieronymo Berenguer, Baltazare Granulles, Francisco d'Artés, doctore, Dima de Aguilar, doctore, et Thoma Dassio, sindicis, civitatis Valentie, Francisco Abril, sindico Xative, Ludovico Garcia, sindico ville Algezire, Petro Pérez, sindico civitatis Oriole et Alicantis, Francisco Vilar, sindico Saxone, Antonio Arnau de Xerica, et ut substituto sindico Ademus, Damiano Burgal, sindico de Castellfabib, Michaele Martínez, sindico Altipontis, Francisco Cabrera, sindico de Cullera, et Michaele Falcona de Liria, et Mathia Benito de Biar, Gaspare Antoli de Bocayrent, Iacobo Bort de Vilajoyosa, et Martino Ioanne Alçamora de Alcoy, et pluribus aliis in multitudine copiosa surrexerunt et in solio supradicto ascendentes nobilis Hieronymus de Ribelles, syndicus brachii ecclesiastici, Ludovicus Crespi, syndicus brachii militaris, et Thomas D'Assió, pro brachio regali, supplicarunt sue excellentie subscriptas supplicationes, acta curiarum et foros publicari, prout dictus excellentissimus dux mandavit mihi Ludovico Dominguez, vice et nomine protonotarii, quod eas et ea legerem prout alta et intelligibili voce presentibus supradictis, ac aliis plurimis in multitudine copiosa legi. [E.123.1]

Que los militars tinguen la mateixa jurisdicció criminal, mer e mixt imperi en los novament convertits que tenien ans quant eren moros

[32] Per part del strenu p. 15 [pendent de revisió]

Dissentiment a dessus dit fet per lo síndich de Algezira

[33] Quibus quidem supplicatione ac provisione et seu decretatione in ea factis et in solio publicatis, confestim surrexit Ludovicus Garcia, cives et syndicus ville Algezire, et alta voce hec verba protulit et dixit: Que ab lo acatament e decència que·s pertanyia, protestava e no consentia en dita provisió e acte.

Et sua excellencia stetit et perseveravit in provisione. [3.5.92]

Que los furs que disponen que vassalls moros no·s puguen fer vassalls de altri, sens haver comptat ab lo primer senyor, sien servats en aquells encara que sien fets christians

[34] Per part del.... p. 16 [pendent de revisió]

Que los fills que no són casats e són menors de XXV anys no puxen contractar sinó ab consentiment e ferma de son pare, si·n tendran, e si no·n tendran ab consentiment e ferma de dos parents los pus proïsmes

[35] Los tres braços de la present cort, ço és ecclesiàstich, militar e real, a causa dels grans dans e desòrdens que·s fan en esta ciutat e regne per los contractes de vendes e revendes, supliquen a vostra excel·lència sia mercè de aquella perpetualment provehir e ordenar que los fills que no seran casats no puxen contractar, sinó ab consentiment e ferma de lurs pares, si·n tindran, e si no tendran pare ab consentiment e ferma de dos parents pus propinchs; e açò fins tinguen edad complida de vint-e-cinch anys.

E si lo contrari serà fet, los dits actes e contractes sien nul·les.

Açò, emperò, entès e declarat que per pagar deutes deguts fins al dia de huý, puxen obligar sos béns e contractar, puix emperò conste dels dits deutes ab actes públics o testimonis, e que lo notari o corredor que entrevindrà en semblants actes sia bandejat perpetualment del present regne, e lo corredor, ultra la dita pena, sia encorregut en pena de cent açots sens alguna remissió.

Et licet et cetera.

Altissimus et cetera.

Ludovicus Domingues. [2.13.23]

Loació e aprovació feta per sa excel·lència, de la obligació e promesa feta per lo síndich del general de restituhir los XIII milia ducats als obrers de la fàbrica de murs e valls

[36] En lo temps de la rebel·lió de la serra de Spadan, foren de part de la cesàrea cathòlica y real magestat amprats al general quatorze mília ducats, per lo tunc regent la loctinència general don Hierònim de Cabanyelles, per obs de pagar lo sou a la gent de l'exèrcit real, que era sobre la dita serra, e que no havent prompts diners los volguessen carregar a censal sobre la generalitat. E per quant los diputats no podien carregar dits censals sobre la generalitat, fonch pres apuntament ab lo dit regent la loctinència general, e ab lo vicecanceller e altres oficials de la prefata cesàrea e real magestat, e capitulat que sobre la fàbrica de murs y valls fossen carregats los dits quatorze mília ducats, perquè per aquella via se hauria la pecúnia promptament, e que los obrers de murs e valls los prestassen al general, e que los dits diputats e o lo síndich del general, prechint primer provisió feta per los dits diputats e per tots los altres oficials de la deputació, ço és clavaris, comptadors e administradors, se prometés als obrers de la dita fàbrica que·ls restituhirien los dits quatorze mília ducats e que annualment pagarien les pensions dels dits censals, fins que aquells fossen luÿts e quitats.

E axí fonch fet e posat en execució, e lo exèrcit real fonch subvengut ab la dita quantitat, lo que fonch gran servey de sa magestat. E jatsia la obligació que és estada feta, prechint tot lo que era necessari prechir per a poder obligar tots los béns de la generalitat, no-res-menys, a superabundant cautela, la qual pot approfitar y no noure, suppliquen los síndichs de la dita ciutat de València, obrers e síndich de la dita fàbrica de murs e valls a vostra excel·lència, sia mercè de aquella, en nom e persona de sa magestat, loar, aprovar e confermar la obligació y promesa feta per lo dit síndich del general als dits obrers y fàbrica de murs e valls, e tots los actes que per lo dit general són estats fets circa lo dit préstech fet per los obrers de la dita fàbrica de murs e valls.

«Et licet et cetera». « Altissimus et cetera». «Fiat prout supplicatur». Ludovicus Domingues. [E.124.1]

[37] Lo braç ecclesiàstich supplica a vostra excel·lència, sia de sa mercè, ab acte de la present cort, loar, aprovar e confermar la promissió feta per lo síndich del general als obrers e fàbrica de murs e valls, sobre la restitució dels quatorze mília ducats, que per los obrers de murs e valls foren prestats al general en lo temps de la rebel·lió dels moros de la serra de Spadan, si e segons lo síndich de València e obrers de murs e valls e síndich de la dita fàbrica és stat supplicat.

« Et licet et cetera». « Altissimus et cetera». «Placet ut iam alias fuit provisum in alia». Ludovicus Domingues. [E.124.2]

[38] Los tres braços de la present cort, ço és ecclesiàstich, militar y real, suppliquen a vostra excel·lència sia de sa mercè loar e aprovar e tenir per ben feta la declaració feta per los diputats e altres oficials de la deputació, e la obligació en virtut de la dita declaració feta per los carregaments fets per los obrers de murs e valls e altres persones que han concorregut en aquells per la reducció de Spadan e altres moros del

present regne, segons en les dites declaració e obligació és contengut de la primera línia fins a la darrera, interposant en aquelles sa auctoritat e decret.

«Et licet et cetera». «Altissimus et cetera». «Placet sue excellentie quod fiat ut supplicatur». Ludovicus Domingues. [E.124.3]

Que lo justícia en lo civil de la ciutat de València puga per son mer offici sens acusador, fer inquisició contra los pellers e giponers de vell

[39] Lo braç real supplica a vostra excelència sia mercè de aquella provehir, ab acte de cort, que contra los pellers e giponers de vell puixa ésser feta inquisició o inquisicions per lo justícia civil de la ciutat de València, per mer offici, sens acusador o altra instància, si no servaran les coses per fur e stabliments de la dita ciutat statuhides y ordenades, segons li és permès fer al dit justícia contra los corredors.

E licet et cetera.

Altissimus et cetera.

Plau a sa excelència.

Ludovicus Domíngues. [1.3.108]

Que lo fur que parla de les dilaciones per a provar, sia servat en la cort del Consolat

[40] En la cort del consolat de la present ciutat de València se practica donar quatre dilacions a les parts de deu dies cascuna per ésser axí ordenat per capítol del consolat, lo que és cosa prolixa e larga; e per ço per expedició de la justícia lo bras real de la present cort supplica a vostra excel·lència sia de sa mercè, corregint lo dit capítol ab acte de la present cort, provehir e ordenar que les dilacions córreguen a les dites parts “ipso facto”, posada la demanda o requesta segons forma de fur, no obstant lo dit capítol de consolat.

Et licet et cetera.

Altissimus et cetera.

Plau a sa excel·lència.

Ludovicus Domingues. [4.9.41]

Capítols offerts per lo braç real

[41] Lo braç real offir a vostra excel·lència los capítols infra següents, los quals supplica sien atorgats. [E.125.1]

[42] Primo, per rellevar los súbdits e vassalls de danys e despeses e tolre vexacions per lo alt e cathòlich rey don Ferrando en les corts celebrades, en lo fur primer situat en rúbrica “De crims”, és provehit e ordenat que lo qui serà pres, dins dos

dies après que serà pres, sia denunciat e confessat e la denunciació dexada en poder de l'escrivà.

Lo qual fur no serven los officials de sa magestat, perquè per clara e notòria experiència se és vist que molts són presos a instància de part privada o del fisch e·ls tenen presos hun mes e dos mesos y molts mesos sens posar contra aquells acusació ninguna, lo que és grandíssima vexació per als súbdits e vassalls de sa magestat e causar-los grandíssimes despeses e dans intolerables.

Supplica per ço lo braç real a vostra excelència sia de sa mercè provehir e manar li sia imposada pena al jutge que no servarà lo dit fur. E axí lo qui serà pres e no serà accusat dins dos dies, passats aquells, encontinent sia delliurat de la presó, e lo qui haurà instat dita captura pague tots los dans e despeses que lo que serà pres haurà sostengut, los quals dans e despeses sia tengut de pagar axí lo procurador fiscal com la part privada qui haurà instada la captura; e que si serà accusat dins los dos dies, dins un dia après sia confessat, imposant pena als contravenents lo dit fur.

Sobre açò mana sa excelència que·s guarden los furs.

Figuerola, vicecancellarius. [9.7.27]

[43] Item, senyor, ab lo matex fur és provehit e ordenat que si lo qui serà pres serà acusat, que les dilacions no puxen ésser més de quaranta dies, puixa, emperò, lo temps ésser-li abreujat, segons la qualitat del crim.

Axí mateix és ordenat per lo dit fur que dins lo dit terme de quaranta dies sia donada la sentència.

E per quant, per ésser una mateixa dilació de temps per a instruhir lo procés e donar sentència en la causa, per experiència se és vist que les dites causes criminals se dilaten, e seria bé que la dilació dels quarantia dies sia per a produhir testimonis, axí al reu com a l'acusador, e per a instruhir lo procés, los quals ipso facto sens altra provisió lo procés reste en punt de acort.

E passats los dits quaranta dies, lo jutge sia tengut donar sentència en lo procés; e si no u farà o negligent serà en donar la sentència, en aquest cas sia servat lo que ab lo dit fur és statuhit e ordenat circa lo deliurament del qui serà stat posat en presó, en lo cars que lo acusat deu estar pres fins a sentència, com en lo dit fur està ordenat.

Supplica per ço lo dit braç real, per la bona administració de la justícia, sia de vostra excelència provehir e ordenar que la dilació de quaranta dies sia per a instruhir lo procés, passats los quals ipso facto reste en punt de acort e que dins vint dies après sia donada la sentència, restant totes les altres coses en lo dit fur ordenades en sa força e valor, en lo que no deviaran ne seran contràries al que en la present cort serà provehit e ordenat.

Mana sa excelència que·s guarden los furs.

Figuerola, vicecancellarius. [9.7.28]

[44] Item, senyor, per fur fet en les corts d'Oriola, situat en rúbrica *De crims*, començant *Quant lo fisch*, és provehit e ordenat que per lo advocat del fisch no puixa ésser ordenada denunciació e acusació sinó precehint informació presa per lo qui serà lo jutge, a qui pertanyerà o per son assessor ordinari, sobre lo crim o delicte sobre lo

qual volrà denunciar; e fent lo contrari, no és stat provehit o posada pena alguna al dit advocat fiscal, de hon se segueixen e-s poden seguir molts dans als súbdits e vassalls de sa magestat.

E per ço, perquè lo dit fur sia observat, la ordinació del qual és molt saludable, supplica lo braç real sia mercè de sa excel·lència imposar pena a l'advocat fiscal que contravindrà al dit fur.

Mana sa excel·lència que-s guarden los furs que sobre açò disponen.

Figuerola, vicecancellarius. [9.1.12]

[45] Item, senyor, per quant lloablement e bé és estat provehit e ordenat per lo fur del regne e senyaladament per lo fur del duch don Joan, primogènit del molt al senyor rey d'Aragó e de sos regnes, és provehit e ordenat per les causes e rahons en lo dit fur contengudes, lo qual fonch fet en les corts generals celebrades en la ciutat de València, que en alguns fets e causes fiscals no sien presents los procuradors fiscals a la recepció de testimonis ni a les confessions dels delats, exceptat en lo crim de collera e plagi, e per les mateixes causes e consideracions en lo dit fur aposades, lo advocat fiscal no deja ésser present a la recepció dels testimonis ni a les confessions dels delats, com faça part contra aquells; supplica per tal lo dit braç real sia mercè de sa excel·lència provehir e manar que lo dit fur sia observat e haja loch en lo advocat fiscal.

Sia guardada la disposició foral.

Figuerola, vicecanceller. [4.9.20]

[46] Item, senyor, que ninguna acusació se puixa posar per lo procurador fiscal sens que en aquella no y haja *dictavit fisci patronus manu propria*.

Plau a sa excel·lència que-s faça axí.

Figuerola, vicecancellarius. [9.1.13]

[47] Item, senyor, per quant moltes vegades, a causa dels recors que les parts litigants, per dilatar les causes se emeten dels ordinaris o delegats a la cort del portantveus del general governador, e se alarguen les causes, per hon se causen moltes despeses als litigants; per ço, per la bona administració de la justícia, supplica lo braç real a la vostra excel·lència sia de sa mercè provehir que lo recors que serà emès a la dita cort, sia purgat dins terme de cinch dies, e passats los dits cinch dies, aquell sia haüt per purgat, e lo jutge ordinari o delegat davant qui la causa se tractarà puixa enantar en la causa, no obstant lo dit recors, axí com és estat provehit en lo fur d'Oriola. Açò ajustat que lo temps apposat en lo dit fur per purgar les corrections e lo recors, no puixa ésser alargat ni salvat.

Sa excel·lència mana que no s'allargue ne porroque lo temps del recors sinó que-y hagués causa legítima.

Figueroles, vic. [1.3.23]

[48] Item, senyor, per lo capítol de Cathalunya fet fur, e per la pramàtica dels censals del rey don Alfonso feta fur, és estat ordenat e provehit quines excepcions se poden posar en les execucions que seran instades per pensions de censals, violaris, debitoris ab responsió de interès, y que aquelles tant solament e ningunes altres no puxen ésser posades per empachar dites execucions, los quals fur e pramàtica ultra lo jurament general per sa magestat prestat *de observandis foris et privilegis*, specialment ha jurat los dits furs e pramàtica.

Per tal lo dit braç supplica a sa excel·lència, per major confirmació dels dits fur e pramàtica e per la observança del jurament per sa magestat prestat, sia de sa mercè provehir e manar que si en les dites execucions fetes e fahedores serà posada alguna excepció que no sia de les especificades en dits fur e pramàtica per los qui seran executats e per altra qualsevol persona oposant-se a les dites execucions, que tals excepcions e oposicions no sien ademeses, ans aquelles sien repel·lides per los jutges, e la execució, no obstant dites excepcions e oposicions ab tot efecte sia continuada, salvant dret als executats e oposants *in alia pleniori instancia* de juhí, restant totes les altres coses en lo dit fur e pramàtica apposades en sa força e valor, les quals sa excel·lència mane ser *ad unguem* observades.

Sa excel·lència mana que·s faça lo supplicat juxta forma e tenor dels furs e pramàtiques que parlen de execució, de pensió, de censals, violaris e deutes ab responsió de interès.

Figuerola, vic. [4.23.64]

[49] Item, senyor, consuetut és en la ciutat de València e en tots los tribunals de aquella que los trencadors de pau y treua los condempnen a pena de mort, e açò perquè en lo acte de la pu y treua se obliguen a pena de bar y traïdor, no obstant que alguns hajen dubitat si·s pot fer, dient que *nemo est dominus membrorum suorum*, e que per ço no·ls pot ésser donada pena de mort per haver-se obligat a dita pena, puix fur del regne per lo dit delictes no·s troba que·ls sia imposada pena de mort.

E per ço, per appartar tot dubte e sanerar les consciències dels jutges, se supplica a sa excelència vulla provehir e atorgar·los sia imposada pena de mort als tals delinqüents.

Plau a sa excelència.

Figuerola, vic. [9.20.13]

[50] Item, senyor, en la ciutat de València se fa hun abús per los officials, axí ordinaris com per los capdeguaytes y ministres dels dits officials, ço és que prenent algú per qualsevol sospita que tindrà, o de bando o inimicícia, o per alguna altra causa, les quals causes no seran tals que·ls puxen posar en presó, prenen-lo ab sagrament e homenatge, e fan-lo obligar a representar-se davant lo ordinari, per a cert dia, sots pena de bar y traïdor, e a certa pena pecuniària, si no·s representarà, lo que és abús e no conforme als furs e privilegis del regne.

Per ço, supliquen la dita ciutat de València e les altres viles reals que ab aquella adheriran a sa excelència que sia de sa mercè provehir que lo qui serà pres e donat a representar no se haja de obligar a pena de bar y traïdor, mas tan solament en

pena pecuniària. Mana sa excel·lència que la pena no sia major de la que seria, si lo delicte de què és accusat li fos provat.

Figuerola vic. [E.126.1]

[51] Encara, excel·lent senyor, se fa hun abús per lo alguazir del portantveus de general governador, és a saber, que quant algú és pres en la presó per algun crim, lo dit alguazir ab hun scrivà lo confessa e/o exhegeix les confessions de aquell, lo que no es pot fer com aquell ninguna jurisdicció tinga per assistir a ésser present a dites confessions, e se fa pagar dos reals.

Per ço supliquen a sa excel·lència vulla provehir e manar que lo dit abús sia tolt e levat e que no puixa rebre preus dels quals se fa pagar dos reals.

Mana sa excel·lència al predit portantveus de general governador e assessor que no facen semblants comissions a l'alguazir, sinó que lo dit assessor assisteixca a les confessions sens haver ligítima causa per la qual no puga assistir, y en tal cars si lo alguazir irà a interrogar, no puga pendre diners dels presos.

Figuerola. [3.5.119]

[52] Axí mateix, senyor, de algun temps ençà se freqüenta tant lo crim que alguns cometen de portar-se'n axí dones, donzelles com viudes e altres honestes dones, contra voluntat de lurs pare e mare o d'aquelles, lo qual crim és molt pernicios e de mal exemple, per hon és necessari posar-hi tal pena que *metu pene* los tals delinqüents se abstinguen de cometre tals crims e delictes e que sia provehit que de la dita pena que's serà imposada no's puxen escusar ni evadir, per dir que, ab voluntat de la qui han portat, la se n'han portada e que la força e violència que constarà que's stada feta que s'és feta procehint concert ab la dona que se n'han portada, sient-se és fet per mostrar que se n'és anada contra voluntat sua.

E axí mateix no puxa evadir ni escusar la pena que li serà imposada per haver enaprés contractat de matrimoni ab aquella.

E per tal, perquè dits crims tant leigs, enormes e detestables sien ab gravíssima pena punits, perquè *cedat in penam* als delinqüents e als altres en exemple.

E los delinqüents, *metu pene* se abstinguen de cometre semblants crims e delictes.

Per ço se supplica a sa excel·lència que en dit crim sia imposada pena de mort natural e confiscació de béns, la qual pena no puga evadir lo delinqüent, puix conste *de raptu*, encara que diga ab consentiment de aquella la se n'ha portada, e la dona que serà rapta ho confesse y encara que contracte de matrimoni ab aquella, perquè la dona quant per lo qui la se n'haurà portada serà envergonyida *post crimen commissum de facili* és induhida a consentir en lo matrimoni e ha de dir e atorgar que ab voluntat de aquella la se n'ha portada lo qui *eam rapuit*.

Plau a sa excel·lència que's faça.

Figuerola. [9.2.14]

[53] Item, senyor, convé molt al bé públich que per sa excelència sia provehit e ordenat que sia fet hun libre, en lo qual sien continuats e matriculats los noms dels notaris morts e dels qui morran en la present ciutat de València, per orde de alphabet, e lo qui tindrà dit libre haja e sia tengut continuar a l'encontre del nom del tal notari mort, lo nom del notari qui regeix los llibres de aquell.

E lo mateix orde e stil haja de tenir quant se mudarà la regença de tals llibres, e que si los dits llibres se mudaran de un notari en altre, aquell notari haja de confessar haver rebuts aquells e prometa e se obligue que, si aquells passarà en mà de altre notari, de continent ho haja de manifestar a la cort, ensemps ab lo qui pendrà la regença de tals llibres, lo qual nou regent per lo semblant sia obligat e tengut fer semblant obligació e promesa.

Los quals llibres no puixa tenir sinó notari de València acomanats.

Plau a sa excelència que axí sia fet.

Figuerola, vicecancellarius. [9.19.28]

[54] Item, que si per ventura algun notari, en lo temps de la sua mort, o en vida, acomanarà o deixarà los seus llibres o altres que tindrà de alcun notari mort a algun notari tenint la auctoritat de la dita ciutat, o·ls dexarà a altra privada persona, sia provehit per sa excelència que lo tal comandatari, hereu, legatari o donatari dels dits llibres dins deu dies sia tengut e obligat venir a notificar e manifestar a la cort los llibres que li seran acomanats o deixats e prometre que, si de mà e poder seu exiran, ho notificarà a la cort.

En los quals casos e cascú de aquells lo scrivà de la cort del dit justícia sia obligat certificar per scrits e notificar-ho al scrivà qui tindrà lo libre perquè faça les diligències desús dites, totes les quals coses hagen a fer axí los dits regents los llibres com los dits scrivans, sots pena de deu morabatins de or juxta forma del fur del rey en Pere, lo qual fur en totes les altres coses sia servat.

Plau a sa excelència.

Figuerola, vicecancellarius. [9.19.29]

[55] Item, que lo scrivà de la cort del dit justícia no puixa haver per continuar la manifestació que li faran, sinó quatre diners tan solament, e per la comanda altres quatre diners.

Plau a sa excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

[56] Item, que lo scrivà que tindrà dit libre haja e sia tengut e obligat de continuar les manifestacions e certificacions que li faran francament, e que no puixa haver de les persones que voldran saber en poder del qui són los llibres del notari mort sinó un soy.

Plau a sa excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

[57] Item, Senyor, per fur de-l alt rey en Pere és provehit e ordenat que tot notari dins tres mesos après que haurà rebut alguna nota o contracte, haja notada e registrada aquella complidament, no servant el que en dit fur és dispost e ordenat, se és seguit e-s segueixen de cascun dia intole-lerables dans a los súbdits e vassalls de sa Magestat, e per què lo dit fur sia servat és molt necessari fer-hi nova provisió.

E per ço se supplica sia proveyt que lo justícia civil ensemps ab los majorals de art de notaria, una vegada en l'any visite e regonega tots los libres dels notaris, e los qui trobarà a no haver servatlo dit fur, lo dit Justícia ne faça rebre acte a-l escrivà de la sua cort, e de allí avant lo dit notaari qui no haurà servat lo fur no puixa rebre acte alcú, e si-l rebrà sia nul·le, e lo dit notari encórrega en pena de vint morabatins; e açò fins haja ab tot effecte continuat los dits actes que haurà rebuts.

Plau a sa excelència, e mana que notari que no aurà continuat sia sospès per mig any sub pena falsi.

Figuerola, vicecancellarius.

[58] Item, senyor, se supplica que los salaris de les causes de correccions no puixen excedir més de hun ducat.

Plau a sa Excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

[59] Item, Senyor, lo Batle General per furs del regne té la jurisdicció limitada, e puix és limitada no pot conèixer de les causes de les execucions en virtut de la clàusula de submissió de for, e ultra de no poder ne conèixer fent-se les execucions per dita batlia, se fan e causen grandíssimes despeses als executats, axí en salaris de alguatzirs de escrivans, com en los salaris que lo assessor se fa pagar de les sentències e de les vendes, lo que no deu rebre puix té salari ordinari, de les quals despeses serien rel·levats los executats, tractant-se les dites causes en les altres corts dels orderaris, en les quals no-s paguen dits salaris.

Per ço supliquen a sa excelència, sia de sa mercè provehir-hi, de forma que los vassalls e súbdits de sa Magestat sien rel·levats de despeses, puix en açò hi ha pretensió de parts faça's justícia, y en cas que de justícia les dites execucions se puguen fer en la cort del Batle.

Mana sa excelència que no-s puixa en la dita cort pendre més salari del què-s pendria en la cort del Governador.

Figuerola, vicecancellarius.

[60] Item, supliquen a sa excelència sia de sa mercè provehir e manar que les deposicions de testimonis que-s reben en algunes informacions sien allargades per lo scrivà ad longum, axí com los testimonis deposaran e no puga dir.

Idem, ut ad proximum.

Plau a sa excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

[61] Item, Senyor, en les execucions que-s fan en la cort de la Governació no-s serva lo que per los furs del regne és disposat e ordenat, ab quins ministres se han de fer les execucions.

Supliquen a sa excelència sia de sa mercè que los dits furs sien servats, e que no servada la forma en dits furs ordenada, no sia feta la execució, e aquella sia nul·le.

Sien guardades los furs sobre açò.

Figuerola, vicecancellarius.

[62] Item, Senyor, supliquen a sa excelència sia de sa mercè provehir que les causes de menor suma de cinquanta lliures no sien evocades a la Real Audiència.

Sa excelència mana que no-s evoquen les causes sinó ab urgentíssimes causes constant de la negligència dels jutges inferiors.

Figuerola, vicecancellarius.

[63] Item, Senyor, en les Corts celebrades en l'any deu en la vila de Monçó, ab acte de cort fonch provehit quines e quantes persones se poden alegrar dels privilegis atorgats als col·legiats de la sequa, lo número dels quals és cinquanta e no més, lo qual número cascun any los alcaldes de la sequa són tenguts donar e liurar lo segon dia de giner al justícia y jurats en una cèdula posant en aquella los noms de les dites cinquanta persones.

Supplica per tal la ciutat de València, sia mercè de sa excelència provehir e manar que lo dit acte de cort sia ad unguem observat, no obstant qualsevol provisions en contrari als dits alcaldes atorgades.

Sia observat lo acte de cort.

Figuerola, vicecancellarius.

[64] Item, Senyor, attès e considerat que per haver-se posat lo real de la sal per cascuna casa del dit regne, mudant la exacció del dit dret, segons estava posat se fan moltes vexacions en la exacció del dit dret als habitants en lo dit regne.

Supliquen a sa excelència sia mercè de aquella que la imposició del dit real de la sal sia levada, e lo dit dret sia mudat en la forma e manera que estava antigament o en altra manera, la qual parrà sia més còmoda, sens dan del dit general.

Ja és provehit.

Figuerola, vicecancellarius.

[65] Item, Senyor, supplica lo dit bras real, sia mercè de sa excelència provehir e ordenar que quant lo relador de la causa que-s tractarà en la Real Audiència farà relació del procés, aquella relació la faça presents les pars litigants, perquè los qui oyran la relació tinguen complida notícia de tot lo procés, e per obliuó del relant no-s obmeta alguna cosa del fet.

Lo relador concorde la relació in scriptis cum advocatis partium, et cum eis fiat relacio dummodo sit signata ab advocatis, vel si videbitur presidenti regii consilii fiat relacio coram partibus.

Figuerola, vicecancellarius.

[66] Item, Senyor, que per lo justícia civil tres mesos après feta la visita, torne ensemps ab los majorals de l art de notaria a regonèixer los libres dels notaris per veure si aquells auran continuats los actes que dins dits tres mesos havien de continuar, e los qui trobarà no haver-los continuat los execute les penes e ls faça manament que no reben actes sots decret de nul·litat, e que lo dit Justícia Civil en lo principi de son officii sia tengut de jurar que servarà los furs fets e per sa Excelència e faedors en la present cort.

Plau a sa Excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

[67] Per fur de l alt rey n'Amfòs primer, en rúbrica «Dels escrivans e de les scriptures de la cort», lo fur tercer és estat provehite ordenat que los escrivans de les corts són tenguts registrar totes les scriptures ans de ésser donats trellats, e los trellats deuen ésser comprovats.

Del qual fur molts escrivans abusen en dan de les parts de qui és interès.

Supplica per tant lo bras real a sa Excelència sia de sa mercè provehir que los escrivans de les corts qui no servaran lo dit fur encórreguen en certa pena, e que sien remoguts de la escrivania, e que jamés no y puxen tornar.

Plau a sa Excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

[68] Item, Senyor, se abusa molt la continuació de les escriptures, axí en lo número dels parells e reglons com posant-hi moltes diccions.

Supplica per ço lo dit braç real, sia de sa mercè provehir que los actes de procés se continuen de letra espessa, e tinguen lo número que per fur deuen tenir segons forma de fur imposant pena als contrafahents.

Plau a sa Excelència.

Figuerola, vicecancellarius.

Consentiment del braç ecclesiàstich en los capítols ací mencionats, e supplica lo dit braç que aquells sien per sa excelència provehits e atorgats

[69] Per part del bras real són estats offerits certs capítols, los quals consernexen molt ab benefici del regne, e per ço lo bras ecclesiàstich diu que en los capítols següents, és a saber:

En lo capítol que comença «Item, Senyor, per rellevar los súbdits e vassalls de vostra Magestat, et cetera».

E en lo capítol que: «Item, Senyor, per quant moltes vegades a causa dels recossos, et cetera».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, en la ciutat de València se fa hun gran abús».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, que si per ventura algun notari».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, cové molt al bé públic».

E en lo capítol que comença: «Item, que lo escrivà de la cort del dit justícia».

E en lo capítol que comença: «Item, que lo escrivà qui tindrà dit libre».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, per fur de·l alt rey en Pere».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, se supplica que los salaris».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, per fur del regne de València, senyaladament per lo fur de·l alt rey en Pere».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, supliquen a vostra Magestat, sia de sa mercè provehir e manar que sens precehir evocació, et cetera».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, supliquen a vostra Magestat que sia de vostra mercè provehir que les causes de menor summa».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, en les corts celebrades en lo any deu en la present vila de Monçó».

E en lo capítol que comença: «Item, Senyor, attès e considerant et cetera».

E en lo capítol que comença: «Per fur de·l alt rey n'Amfòs et cetera».

E en los capítols que comencen: «Item, Senyor, que ninguna acusació», «Item, Senyor, ab diversos privilegis e furs són guiats».

Consent e supplica a vostra Excelència, sien provehits e atorgats, com per lo dit bras real és estat supplicat.

E més, aderehen als capítols donats e supplicats per lo dit bras real sobre lo redrés e bona administració de la justícia e expedició de les causes, supplicant aquells ésser provehits e decretats segons per lo dit bras real és estat supplicat.

Et licet, et cetera. Altissimus et cetera. Inseratur in processu.

Ludovicus Domingues.

[Tot seguit figura la: *Pragmàtica de la creació dels notaris. El text ha de figurar al volum de textos complementaris del Furs, indicant procedència*]